

GAZIANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın Tarihçesi: Himaye-i Etfal Cemiyetinin Katkıları

History of April 23 National Sovereignty and Children's Day: Contributions of the Himaye-i Etfal Society

Fahrettin DÖRTKOL^{a*}

^a Öğretim Görevlisi, Milli Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu Askeri Bilimler Bölüm Başkanlığı, Ankara / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-8425-0565

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 24 Aralık 2022

Kabul tarihi: 14 Ocak 2023

Anahtar Kelimeler:

Çocuk Bayramı,
Milli Hâkimiyet,
Milli Bayram

ÖZ

Ülkemizde ve yavru vatan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nde en önemli milli bayramlardan birisi olarak kutlanan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından, yarının büyükleri olan ülkemiz ve dünya çocuklarına, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nin açılış anısına hediye edilmiştir. Bu bayram, halkın iradesinin tecelli ettiği TBMM'nin, 23 Nisan 1920'de açılmasıyla kutlanmaya başlanan "Millî Bayram" ve 1 Kasım 1922'de padişahlığın ve saltanatın kaldırılmasıyla birlikte kutlanmaya başlanan "Millî Hâkimiyet Bayramı" ile Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin 1927'den itibaren bugünü, "Çocuk Bayramı" olarak kutlanmasını teklif ettiği bayramların resmi olarak 1935 yılında birleştirilmesiyle oluşmuştur. 1935'te birleştirilen Millî Bayram, Hâkimiyet-i Millîye ve Çocuk Bayramı yasada ve mevzuatta Ulusal Egemenlik Bayramı olarak kalmış, 1980 yılını müteakip Millî Güvenlik Konseyi, uygulama ile mevzuattaki farklılığı ortadan kaldırmak için, bu bayramın adını "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" olarak koymuş, yasal mevzuatta da gerekli düzenlemeyi yapmıştır. UNESCO'nun çocuk sorunlarının çözümü nedeniyle 1979'u "Çocuk Yılı" olarak ilan etmesinden sonra, TRT kurumu, bu tarihte Çocuk Şenliği düzenleyerek, bu bayramı uluslararası hale getirmiş ve bayramın adını tüm dünyaya duyurmuştur. TBMM'nin açılışının anısı olarak bu bayram tüm dünya çocuklarına hediye edilmiştir. Atatürk hayatının sonuna kadar bu kutlamalara büyük önem vermiş, törenlerde bizzat yer almış, bu milli bayramı çok sevdiği çocuklara hediye etmiştir. 23 Nisan, bütün dünya çocuklarının kaynaştıkları dostluk, kardeşlik ve sevginin çokça yaşandığı bir gün olmuştur. Bugün resmen dünya ülkeleri tarafından kutlanmasa da dünya çocuklarının bayramı olarak çok büyük değer ve anlam kazanmıştır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: December 24, 2022

Accepted: January 14, 2023

Keywords:

Children's Day,
National Sovereignty,
National Holiday

ABSTRACT

Children's Day, celebrated as one of the most important national holidays in our country and in the KKTC, was given as a gift to the children of our country and the world, who are the elders of tomorrow, in memory of the opening of the National Congress. This holiday was celebrated with the "National Day", which started to be celebrated with the opening of the Congress on April 23, 1920, where the will of the people was manifested, and the "National Domination Day", which started to be celebrated with the abolition of the sultanate on November 1, 1922, and the Himaye-i Etfal Society since 1927. Today, it was formed by the official unification of the holidays that he proposed to be celebrated as "Children's Day" in 1935. The National Day, National Sovereignty and Children's Day, which were unified in 1935, remained as the National Sovereignty Day in law and legislation. After UNESCO declared 1979 as the "Year of the Child" due to the solution of children's problems, the TRT institution organized the Children's Festival on this date, internationalized this holiday and announced the name of the holiday to the whole world. As a commemoration of the opening of the National Congress, this holiday was given as a gift to all children of the world. Atatürk gave big importance to these celebrations until the end of his life, took part in the ceremonies personally, and gave this national holiday to the children he loved very much.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Children's Day is one of the official holidays of the Republic of Turkey and the Turkish Republic of Northern Cyprus. It was gifted to the children of the world by Gazi Mustafa Kemal Atatürk. The National Congress opened in Ankara on April 23, 1920 was the declaration that the Turkish people established a new state by their own will.

Opening of the Turkish Grand National Congress and Announcement of the National Day

With the decision taken on April 23, 1921, the National Congress of Turkey accepted 23 April as the National Holiday as the first holiday of the new Turkish state (TBMM Minute Record, 23.4.1921). With the opening of the TBMM, the National Struggle movement has made an important progress. The headquarters of the National Struggle in Ankara was now a full government. The TBMM declared itself the sole legitimate body and declared all laws passed by the Istanbul government after March 16 invalid (Acun, 2010). Two separate holidays have a share in the emergence of the 23 April Children's Day. While the 1st of November National Sovereignty and the 23rd of April National Holiday was separate from these holidays, they were later united. Starting from 1926 and 1927, 23 April was started to be celebrated as both National Day and Children's Day, and the proposal of the Himaye-i Etfal Society, under the auspices of Atatürk, to make 23 April Children's Day was approved by the combination of these two holidays in 1935.

Turning 23 April into Children's Day, Activities of Himaye-i Etfal Society

The term Children's Day began to be used alongside National Domination Day for April 23, which was seen as Children's Day since 1926 (Hürriyet, 2016). Hâkimiyet-i Millîye newspaper, under the title April 23 is the Children's Day of the Turks, states that the Society accepts as the children's day, and wrote that various tradesmen will donate some of their income to the Himaye-i Etfal Society. Thus, April 23 was designated as Children's Day. A year later, on April 23, 1927, under the auspices of Atatürk, the Child Protection Agency proposed to celebrate April 23 Children's Day as Children's Day (Akın, 1990). The proposal of the society was approved and Children's Day was celebrated for the first time in 1927 with various festivals under the auspices of President Atatürk. 23 April before 1927; although it is referred to as Children's Day and is celebrated as a children's day, the first comprehensive Children's Day celebrations began on April 23, 1927. When the law on national holidays was changed in 1935, these two holidays were combined, and the name National Domination Day was replaced by 23 April National Day (TBMM Archive/Volume, 1935, p. 1171).

Although the term Children's Day is not referred in the expressions of the two holidays in the official records, the Child Protection Agency, schools and other government offices continued to celebrate April 23 as both the National Sovereignty Day and the Children's Day. Thus, April 23 became the National Sovereignty and Children's Day. After 1980, the 23 April National Sovereignty Day and the Children's Day were combined in official records and in the law. In 1981, the date of 23 April was changed to 23 April National Sovereignty and Children's Day with the Amendment to the Law on National Holidays. With this decision, April 23 was given an official name and status (Akın, 1997, p. 93)

Internationalization of April 23 Children's Day

With the declaration of 1979 as the International Year of the Child by UNICEF, the World Children's Day celebrations were also envisaged. Turkey wanted to lead the way in this matter, and on April 17, 1978, it was proposed to the United Nations that 23 April, which Turkey has been celebrating for fifty-two years, be World Children's Day. Since 1979, the celebrations in Turkey have been brought to the international level and its applications have been made. These demands of Turkey were renewed by the President of the UNESCO Turkish National Committee at the International Education Bureau meeting held in Geneva on 02 July 1979. Again, the Presidency of the Grand National Congress of Turkey was proposed to the UN General Assembly through the Ministry of Foreign Affairs on 21 August 1979. This issue was reiterated in the General Assembly in November 1979, through Turkey's Ambassador to the UN. The UN General Assembly has not adopted such a resolution. Despite this, Turkey, as in the first period of Children's Day celebrations, brought this to a conclusion with the actual situation, without an official decision. Finally, the date of 23 April has been accepted as the *International Children's Day* among the countries of the world, although not officially, at the UN organization and international level. Turkey has concluded the World Children's Day proposal with the actual situation, without an official decision. Even though 23 April is not officially celebrated by the United Nations Organization and internationally, it is accepted.

Conclusion

Under the auspices of Atatürk, both holidays were combined in 1935 and April 23 National Sovereignty and Children's Day was formed. The Law on National Holidays enacted on May 27, 1935 specified April 23 only as National Domination Day (TBMM Archive/Volume, 1935, p. 1171). A major deficiency in the law and legislation was eliminated with the amendment made in the law on national holidays in 1981, and 23 April was accepted as "23 April National Sovereignty and Children's Day" (Akın, 1997, 93). The first and only state in the world to celebrate the Children's Day was the Republic of Turkey.

Giriş

Ülkemizin ve yavru vatan KKTC'nin en önemli millî bayramlarından biri, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'dır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından, meclisin açılış günü anısına çocuklara hediye olarak verilmiştir. Büyük Millet Meclisinin 1920'de Ankara'da açılması, Türk milletinin kendi azim ve kararıyla kurduğu yeni devletin tüm dünyaya ilan edilmesiydi. TBMM, 23 Nisan 1921 tarihindeki meclis oturumunda almış olduğu kararla yeni devletin ilk bayramı olarak meclisin açılış gününü Millî Bayram ilan etmiş, bu karar, Resmî Gazetenin 2 Mayıs 1921 tarihli ve 13 sayılı nüshası ile de duyurulmuştur (TBMM/ Zabıt Ceridesi, 23.4.1921).

23 Nisan, Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan ulusal egemenlik ve bağımsızlığı ifade eden önemli bir gündür. TBMM bugün açılmış ve egemenlik hakkı halkın olmuştur. Egemenlik yeni kurulan bu meclisle birlikte milletin eline geçmiş ve meclis ülkeyi yönetecek ve idare edecek hükümeti bu meclisten çıkarmıştır. Ülkeyi işgal eden devletlere karşı millî orduyu, bu meclisten seçilen hükümet kurmuş ve İstiklal Savaşı'nı yapmıştır. "Egemenlik kayıtsız, şartsız millettir" ifadesi bu yıllarda dile getirilmiş olan ve bir taraftan yeni başlatılan İstiklal Savaşı'nın haklılığını, diğer taraftan da savaş sonrasında tesis edilmesi istenilen yeni devletin bağımsız, demokratik ve cumhuriyetçi yapısını belirlemiştir. Egemenlik hakkının, halkı oluşturan çok çeşitli sınıf, grup, menfaat ve çıkar yanlılarının değil tamamıyla millete ait olacağı bu devlet şeklinde, halk egemenliğini seçeceği mebuslar eliyle "meclis" te kullanacak ve kendisi için gerekli olan siyaseti uygulayacaktı.

TBMM'nin Açılışı ve Millî Bayramın İlanı

Mustafa Kemal ve arkadaşları, 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM'nin açılışını sağlayarak hiç zaman kaybetmeden devleti demokratik ve anayasaya dayalı bir zemine oturtmak için girişilen faaliyetler, meclisin kurulmasından tam dokuz ay sonra, 20 Ocak 1921 tarihinde, ilk anayasanın kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilan edilmesinden önce uygulamaya konulmuş olan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası olarak kabul edilen 1921 Anayasası'nın birinci maddesinde; hâkimiyetin kayıtsız ve şartsız milletin olduğu, yönetim usulünün halkın kendi kaderini bizzat ve fiilen yönetmesi esasına dayandığı hükmüne yer verilmiştir. TBMM'de kürsünün arkasına da "Hâkimiyet kayıtsız, şartsız millettir" yazısının bulunduğu levha asılmıştır (Turhan, 2011, s. 1).

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel yönetim yapısı, ulusal egemenliktir. Özgürlüğün, eşitliğin ve adaletin yegâne kaynağı milletin kayıtsız şartsız egemenliğidir. Çocuklarımız milletimizin geleceği ve aydınlık yarınlarıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin aydınlık yarınları, yarının büyükleri olan çocukların görüşleri ve çalışma azimleri ile şekillenecektir. Meclisin toplanması ve kurulması ile *millet egemenliği* fiilen uygulamaya ve yürürlüğe geçirilmiş, bu önemli ve anlamlı gün, *millet egemenliğini* ilelebet muhafaza edecek olan çocuklara Atatürk tarafından hediye edilmiştir. Bu bayram tüm dünyada bir başka benzeri olmayan tarzda farklı iki ayrı özelliği bir arada taşıyan millî bayramdır. Bu iki önemli husus milletimiz ve geleceğimiz olan çocuklarımızdır (Dünya Bülteni, 2019, s. 1).

1921 tarihinde kabul edilen 23 Nisan Millî Bayramı ile Ankara'da 1922 yılında yapılan ilk kutlamalardan itibaren çocuklar, ön saflarda bulunmaya başlamıştır. *Millet egemenliğine* dayanan devlet şekli olan Cumhuriyet ise 29 Ekim 1923'te ilan edilmiş, Cumhuriyet yönetiminde egemenlik yetkisinin TBMM'de olduğu, bu yetkinin yürütme organı (Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanlığı) ve bağımsız yargı aracılığı ile kullanılacağı ortaya konmuştur.

Millî Bayram ile Millî Hâkimiyet Bayramlarının Birleştirilmesi, Himaye-i Etfal Cemiyetinin Faaliyetleri

Önemli millî bayramlarımızdan olan Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın ortaya çıkışı, iki ayrı resmî bayramın bir araya gelmesiyle olmuştur. Bu farklı bayramlardan birisi 1 Kasım 1922 tarihinde padişahlık ve saltanatın kaldırılması sonrası meclisin tek yasal güç olmasıyla birlikte ilan edilen *Millî Hâkimiyet Bayramı*, diğeri de TBMM'nin açılış tarihi olan ve cuma gününe denk gelen 23 Nisan 1920 tarihinde ilan edilen *Millî Bayram*'dir. 23 Nisan Millî Bayramı ile 1 Kasım başlangıçta ayrı bayramlar olarak kutlanırken 1935 yılında birleşmişlerdir. 1927 yılında Atatürk'ün himayesindeki Etfal Cemiyetinin¹ 23 Nisan'ın Çocuk Bayramı olması hakkındaki önerisinin uygun karşılanması ile bu Millî Bayram, 1926-1927'den sonra geleceğimizin teminatı olan küçüklerin, *Çocuk Bayramı* olarak anılmaya başlanmış ve bu bayramların 1935 yılında birleştirilmesiyle de 23 Nisan Millî Bayramının adı değiştirilerek *Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı* olmuştur (Akın, 1997, s. 91-92).

Bayramın tarihinin kavranabilmesi için, bu bayramın adını aldığı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ifadesindeki *Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı* sözlerinin ayrı ayrı ortaya konması gerekir. 23 Nisan 1920 tarihi TBMM'nin Ankara'da kurulduğu tarihtir. 13 sayılı 2 Mayıs 1921 tarihli Resmî Gazete'nin "23 Nisan Gününün Millî Bayram Addi Hakkında Kanun" ile millî bayram ilan edilmiştir (Kanun; TBMM Arşivi/Düster, yıl 1921, s. 21). Söz konusu kanunda millî iradenin sembolü, TBMM'nin açılış günü olan 23 Nisan 1920 Cuma gününün millî bayram olduğunu ifade etmiştir (TBMM/Zabit Ceridesi. 1921, 29-34). Kanunun içeriğinden de anlaşılacağı gibi TBMM bu ilkeye dayanmasına rağmen çıkarılan kanunda *millî hâkimiyet* ifadesi yer almamıştır. Sonuçta bu daha ileri bir tarihte saltanatın lağvedilmesi ile ilişkilendirilecektir. Saltanat, 1 Kasım 1922 tarihinde lağvedilince *1 Kasım* tarihleri bundan sonra Millî Hâkimiyet Bayramı olarak ilan edilmiştir (Akın, 1997, s. 92).

1 Kasım 1922, "Millî Hâkimiyet Bayramı" olması nedeniyle 1922 tarihini müteakip TBMM'nin açılış yıldönümleri, bu bayram olarak da idrak edilmiş, zamanla 1 Kasım günleri bu özelliğini yitirmiş ve 1935 yılında iki bayram birleştirilerek *23 Nisan Millî Hâkimiyet Bayramı* olmuştur.

"Millî Hâkimiyet" ile "Çocuk Bayramı" ifadelerinin ayrı bir anlam ve önemi vardır. Çocuk Bayramı, Millî Bayram kavramının haricinde gelişme göstermiştir. Himaye-i Etfal Cemiyeti, kimsesiz çocuklara hem gelir elde etmek hem de tanıtım amacıyla 23 Nisan 1927 tarihindeki bayram kutlamalarını ilk defa coşkulu bir şekilde kutlamış ve daha sonraki yıllarda aynı anlayışla kutlanmaya devam edilmiştir. Bu bayramın doğuşunda, Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne gelir temin etme fikri önemli bir rol oynamıştır. Himaye-i Etfal Cemiyeti yetim, öksüz ve kimsesiz çocuklar için yapılacak çeşitli yardım, bağış ve maddi gelirleri çoğaltmak amacıyla *23 Nisan günü* ve bu günün haftasında gayret ve çalışmalarını oldukça artırmıştır. 23 Nisan 1923 tarihinde o zamanki adıyla Himaye-i Etfal Cemiyeti adına basılmış posta pulları konu ile ilgili o döneme ait tarihî belge niteliğindedir. Millî Bayram törenlerinde pulların satışından elde edilen gelir ile yetim, öksüz ve kimsesiz çocukların ihtiyaçlarının karşılanması istenmiştir (TBMM/ Zabit Ceridesi, 1921, s. 29-34).² Bu maksatla Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin

¹ İstanbul'da 6 Mart 1917 tarihinde kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti ve I. Dünya Savaşı ve sonrasında şehit, esir, kayıp ve çok çeşitli nedenlerle hayatını kaybedenlerin çocukları ile aynı zamanda kimsesiz, yetim ve öksüz çocuklara önemli yardımlarda bulunmuştu. 30 Haziran 1921 tarihinde, Millî Mücadele döneminde TBMM üyelerinin gayretiyle, daha önceki savaşlar ile İstiklal Savaşı'nda yetim, öksüz ve kimsesiz çocuklara sahip çıkılması, barınması, korunması ve yetiştirilmesi amacıyla Ankara'da faaliyetlerine başlayarak devam etmiştir.

² Himaye-i Etfal Cemiyeti (HEC) Başkanı ve Bolu Mebusu (sonra Kırklareli Milletvekili) Dr. Fuad Umay Bey ve beş arkadaşı bu amaca yönelik olarak TBMM'ye 4 Şubat 1922 tarihinde yasa teklifi vermiştir. Yasa teklifi, kanun olarak Meclis Genel Kurulundan geçmemiş ancak Meclis'in onayı ile yazışma kartpostalları ve zarflardan belli bir

Pulları, Posta ve Telgraf Müdürlüğünce 23 Nisan 1923 tarihinde hazırlanarak satışa sunulmuştur. 1924 yılında neşredilen gazetelerden Hâkimiyet-i Millîye gazetesinin 23 Nisan tarihindeki nüshasında “*Bugün Yavruların Rozet Bayramıdır*” manşetiyle Türk Milleti bu kuruma yardım, bağış ve hibe gibi yollarla maddi gelir teminine davet edilmiştir. Himaye-i Etfal Cemiyeti bu kararı halka şöyle duyurmuştur:

“Millet Meclisimizle millî devletimizin Ankara’da ilk teşkil günü olan 23 Nisan Millî Bayramı, Cemiyetimizce çocuk günü olarak tespit edilmiştir. Bize yeni bir vatan ve yeni bir tarih yaratıp bırakan mübarek şehitlerle fedakâr gazilerin yavruları fakir ve ıstırapın evlatları ve nihayet alelittlak bütün muhtacı himaye-i vatan çocukları namına milletin şefkatli ve alicenap hissiyatına müracaat ediyoruz. Kadın, erkek, genç, ihtiyar hatta vakti ve hali müsait çocuklardan mini mini vatandaşlar için yardım bekliyoruz. Her sayfası başka bir şan ve başarı ile dalgalanan milletimizin, yarın azami derecede yardımlaşma göstermekle beraber, çocuk gününün adına yakışır şekilde neşeli ve parlak geçirilmesi için aynı derecede alaka ve destek göstereceğinden emin olan Himaye-i Etfal Cemiyeti, şimdiden şükranlarını arz eder” (Tarih ve Toplum Dergisi, 1987, s. 48).

Şekil 1: Hazırlanan Himaye-i Etfal Cemiyetinin Yardım Pulları (Hâkimiyet-i Millîye Gazetesi, 23.5.1924, s.1)³

23 Nisan’ın Çocuk Bayramı Hâline Gelmesi

Himaye-i Etfal Cemiyetinin Ulusal Egemenlik Bayramı vasıtasıyla yardım alma faaliyetleri, ilk defa 23 Nisan gününün çocuklarla anılmaya başlamasını sağlamıştır (Hâkimiyet-i Millîye, 1923, s. 1). 1922’de Millî Hâkimiyet Bayramı’nın Ankara’da yapılan kutlamalarında, çocukların ön saflarda görünmesiyle beraber Meclis Başkanı Mustafa Kemal’in himaye ve yardımlarını arkasına alan Himaye-i Etfal Cemiyeti, 23 Nisan 1923 gününde çocuklar için yardım almaya ve bağış toplamaya başlamıştır.

Kurtuluş Savaşı’nda ülkenin düşman istilasından kurtarılmasının da tesiriyle *Hâkimiyet-i Millîye Bayramı*, 23 Nisan 1923 yılında daha coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. Ankaralıların neredeyse tamamına yakın kısmı, Meclis bahçesinde ve cadde üzerinde yapılan şenlik ve törenlere katılmıştı. Bu bayramdaki törenlerde çocuklar ve öğrenciler, resmigeçit yaparak kutlamalara coşku ve heyecan katmışlardır. Mecliste yapılan bayram merasiminde, *Himaye-i Etfal Cemiyeti*’nin kurucularından olan ve başkanlığını yapan Kırklareli Milletvekili Dr. Fuad Umay’ın da katılması, cemiyete ve çocuklara verilen önemi göstermişti (Hâkimiyet-i Millîye, 1923). Cumhurbaşkanı’nın eşi Latife Hanım’ın 23 Nisan 1924 tarihinde icra edilen törenlere, Himaye-i Etfal Cemiyeti’nin temsilcisi olarak iştirak etmesi, ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk’ün de Himaye-i Etfal Cemiyeti’ni çok desteklemesi ile bu anlamlı güne

ücret alınması ve HEC’ e verilmesi Posta ve Telgraf Genel Müdürlüğüne bildirilmiştir.

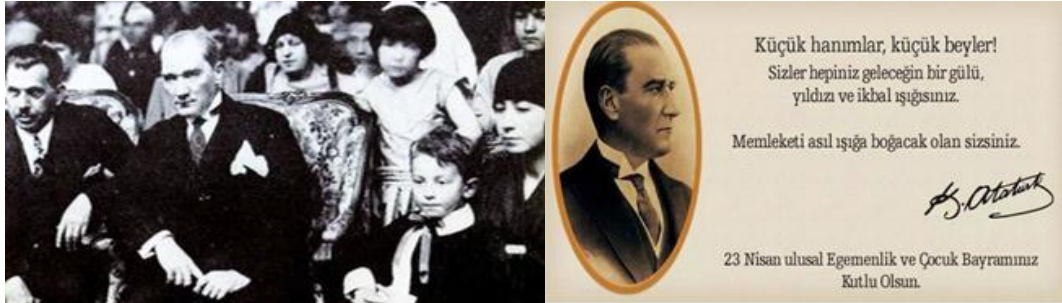
³ Cemiyet, Hâkimiyet-i Millîye gazetesinin 1924 yılının 23 Nisan sayısında *Bugün “Yavruların Rozet Bayramıdır”* başlığıyla halkı cemiyete, bu yardım pulları ile yardım yapmaya çağırmıştır.

1925’leri müteakiben “Hâkimiyet-i Millîye Bayramı” adının yanında halkın arasında yaygın bir ifade olan Çocuk Bayramı adı da sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır (Özçelik, 2011, s. 268-269).

1925 yılının 23 Nisan sayısında çıkan Hâkimiyet-i Millîye gazetesinde Ahmet Ağaoğlu, “*Fakir Çocukları Unutmayalım*” başlıklı yazısında, toplumun gelecek nesle karşı ilgisiz kalmaması gerektiğini, Avrupa ve Amerika’da bulunan devletlerle birlikte hareket eden yardım cemiyetlerinin de kimsesiz ve yetim çocuklara sahip çıkmakta olduklarını, bizde bunun benzeri olan Himaye-i Etfal Cemiyetinin desteklenmesi ve himaye edilmesi gerektiğini, bayram günleri özellikle bu cemiyetin rozetlerinin göğüslere takılmasını, bunun vatani bir vazife olarak görülmesini, unutulmaması gereken hususun bu küçük rozetlere verilen her kuruşun yetim, fakir, kimsesiz, biçare, mahzun vatan evlatlarına sahip çıkılmasına, himaye ve korunmasına sarf olunacağını ifade etmiş ve Türk milletini bu cemiyete yardıma çağırmıştır (Hâkimiyet-i Millîye, 1924, s. 1).

1925 yılında icra edilen anma etkinlikleri ve törenlerde Çocuk Günü olarak kutlanan, 1926’lardan sonra ise halkın arasında ve günlük hayatta Çocuk Bayramı olarak algılanmaya ve kabul edilmeye başlanmış olan bu anlamlı gün hakkında “Millî Hâkimiyet Bayramı” yerine genelde halk arasında “Çocuk Bayramı” terimi de oldukça yaygın bir şekilde ifade edilmeye başlanmıştır (Hürriyet, 2016, s. 1).

Hâkimiyet-i Millîye gazetesinin 1926 yılının 23 Nisan sayısında, Himaye-i Etfal Cemiyeti’nin 23 Nisan’ı “Çocuklar Günü” olarak kabul ettiği belirtilmiş, çok çeşitli mesleklere sahip esnafın bugün elde edecekleri günlük gelir ve hasılatın bir kısmını Himaye-i Etfal Cemiyeti’ne bağışlayacakları ifade edilmiştir. Böylece Cemiyetin girişimi ile bugünün hem kimsesiz çocuklara yardım günü hem de çocukların bayram günü olarak anılması, bu yardım ve dayanışma gününün Çocuk Günü olarak belirlenmesi sağlanmıştır. 1927 yılının anma gününde, Himaye-i Etfal Cemiyeti yönetim kurulunca alınan karar gereği, Çocuk Günü olarak adlandırılan bu bayramın, “Çocuk Bayramı” olarak kutlanması önerilmiştir (Akın, 1990, s. 92).

Şekil 2: Atatürk’ün Bayram Hakkında Sözleri (<https://www.cnnturk.com/yasam/ataturkun-cocuklarla-ilgili-soyledigi-sozler?page=1>)

1927 yılındaki yapılan 23 Nisan törenleri, ilk Cumhurbaşkanı Atatürk’ün himayesinde çeşitli oyun ve gösterilerle kutlanmıştır. 1927’den önceki 23 Nisan günlerinde çocuklar için düzenlenen anma etkinlikleri, Çocuk Günü ve Çocuk Bayramı terimleri ile ifade edilse de “Çocuk Bayramı” olarak adlandırılrsa da ilk defa ülke çapında ve geniş anlamda tüm resmî devlet kurumlarının, okulların katılımı ile Çocuk Bayramı törenleri ve kutlamaları 1927 yılının 23 Nisan gününde uygulanmıştır (Akın, 1997, s. 92).

Himaye-i Etfal Cemiyeti’ne yapılan yardım ve bağışların, 23 Nisan bayramları ile aynı günde olması nedeniyle 22 Nisan günü gazete manşetlerinde, “Yarın Hâkimiyet-i Millîye Bayramıdır” diye halka hatırlatılmış ve kimsesiz çocuklara yardım yapılması talep edilmiştir (Akşam, 1927, s. 1).

1927 yılında 23 Nisan günü yapılan kutlamalar sırasında Atatürk çocuklara makamına ait bir arabasını vermiş ve Cumhurbaşkanlığı Bاندosu, Çocuk Sarayı olarak adlandırılan binada çocuklara yönelik konser vermiştir. Aynı yıl *Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin* binası ilk defa Ankara'da "Çocuk Sarayı" hâline getirilmiş ve icra edilen "Çocuk Balosu'na" davet edilen İsmet İnönü'nün kendi çocukları da iştirak etmiştir (Tarih ve Toplum Dergisi, 1987, s. 48). *Çocuk Bayramı* vasıtasıyla bir yandan kamuoyuna duyurulmak suretiyle çocuklara yardım ve gelir oluşturma gayesi amaçlanmış diğer yandan da çocuklara hoşça zamanlar ve güzel bir gün yaşatma amacı hedeflenmişti. Atatürk'ün de iştirak ettiği Evkaf Otelinde o sene geniş anlamda icra edilen kutlamalar kapsamında "Himaye-i Etfal (Çocuk) Balosu" verilmiş, bu balo, o zamana kadar yapılan baloların en şahane ve en güzel balosu olmuş ve *Himaye-i Etfal Cemiyetine* on bin lira bağış ve gelir toplanmıştı (Türk Çocuğu, 1927).

1928 yılındaki törenler için Cemiyet Başkanı Fuad Bey'in (Akın, 1990)⁴ teklifi ve "Himaye-i Etfal Cemiyeti Yönetim Kurulu" kararı ile geniş içerikli anma etkinliği düzenlenmiştir (Umay, 1950, s. 34). Gazetelere verilen ilanlar ve yapılan duyurularla halkın tamamı Himaye-i Etfal Cemiyetince düzenlenecek ve icra edilecek şenliklere, oyunlara ve gösterilere katılmaya davet edilmiştir. *Himaye-i Etfal Cemiyeti ve şubeleri*, muhtelif törenler ve kır gezileri düzenleyerek çocukların eğlenmelerini, hoşça vakit geçirmelerini sağlamıştır. Törenler esnasında çocuklara çeşitli hediyeler ve oyuncaklar dağıtılmış, tertip edilen Çocuk Alaylarına kalabalık çocuklu aileler kabul edilmiş, sağlıklı ve eğitimli nesiller yetiştirmek amacıyla Gürbüz Çocuk (Akın, 1997, s. 92) adında yarışmalar icra edilmiştir.

İsmet İnönü'nün oğlu Erdal İnönü 1926 yılında Gürbüz Çocuğu yarışmalarında birinci olmuştur. Bu süreçte çocukların ön saflarda bulunmalarının, ön plana çıkarılmalarının sebeplerinden birisi de ülke nüfusunun artırılmak istenmesi düşüncesidir. Aslında doğum sayılarının yükselmiş olmasına rağmen çocuklarda görülen vefat oranları da çok yüksek düzeyde bulunmakta, bu durum nüfus artışının hızını kesen mühim bir engel oluşturmaktaydı. Bu gelişmeler ışığında çocuk sağlığı, çocuk gelişimi ve çocukların eğitimi gündemde daha fazla yer almaya başlamış ve çocuk meselesinin önemi gittikçe artmıştır. Çocuk konularına karşı artan yoğun ilginin bir sonucu olarak da 1929 yılını takiben bu bayrama olan ilgi de artmıştır (Akın, 1997, s. 93).

Ülkede, Çocuk Bayramı'nın daha çok genişletilmesi ve çocuk konularına halkın farkındalığının artırılması maksadıyla *Himaye-i Etfal Cemiyeti* tarafından 1929 yılının 23 ile 30 Nisan tarihleri arası "Çocuk Haftası" ilan edilmişti. 1929 tarihine kadar yalnız bir gün icra edilen anma ve törenler, bir haftaya yaygınlaştırılarak çeşitli oyun ve gösterilerle kutlanmıştır. Millî Bayram günü ise daha önce olduğu gibi 23 Nisan günlerinde kutlanmıştır. 1929 yılında *Çocuk Bayramı* Atatürk'ün ve hükümetin de yardımları ile kutlamaların ve etkinliklerin yapılacağı süre "Çocuk Haftası" adıyla yedi gün olarak belirlenmiş, yapılan kutlama ve törenlerde *Türk Ocaklarına* daha fazla görev ve sorumluluk verilmiştir. Maarif Teşkilatının (Eğitim Bakanlığının) da okullarda öğrenime ara vererek tüm öğrencilerin bayrama katılımını sağlaması sayesinde *Çocuk Bayramı*, tüm şehirlerde ve ülkenin her yerinde farklı anma etkinlikleri ve gösterilerle coşkuyla anılmaya başlanmıştır (Akın, 1997, s. 93).

Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin 1929 yılının Çocuk Haftasında yaptığı çalışmalar, önceki 23 Nisanlarda olduğu gibi ön saflara çıkarılmış ve gazetelerin manşet haberlerinde, içinde bulunulan Çocuk Haftasında eğer Himaye-i Etfal Cemiyetine yardım edilecek olunursa vatanın geleceğine en büyük bir kuvvet verilmiş olunacağını, Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin son dört

⁴ Dr. Fuad Umay, geniş bilgi için bkz: Akın, 1990.

senede 257.361 çocuğa yardım ettiğini duyurmuştur. Cemiyet bunlara benzer ifadelerle milletten cemiyete gelir, yardım ve bağış talebinde bulunmuştur (Özçelik, 2011, s. 277).

23 Nisan kutlamaları 1929 yılını müteakip *Çocuk Haftası* olarak kutlanmaya başlanmış, çocukların problemlerinin çok fazla miktarda gündeme konulduğu, çocuklara ilgi gösterildiği, çocuklara yönelik oyun ve gösterilerin yapıldığı ve tüm halkın sevgi ve coşkuyla kutladığı bir bayram haline dönüştürülmüştür. 1929 yılındaki bayram kutlamalarında *Çocuk Balosu*, *Ankara Palas* binasında Atatürk'ün nezaret, destek ve yardımlarıyla gerçekleştirilmiştir (Akın, 1997, s. 93).

1929 yılı ve müteakip yıllarda bu bayramın halkımız tarafından bir çocuk bayramı olarak benimsendiği ve kabul edildiği görülmüştür. *Çocuk Haftası* olarak en geniş ve yaygın kutlamaların yapıldığı yıl 1929 yılı olmuştur. 24 Nisan 1929 tarihinde gazete haberlerinde, çocukların dün andıkları bayramlarının büyük bir heyecanla kutlandığı duyurulmuştur. Gazetelerde yer alan haberler, Çocuk Bayramının nasıl bir heyecan ve coşkuyla anıldığını göstermiştir. (Cumhuriyet, 1929, s. 1). Başyazar Yunus Nadi Bey (Cumhuriyet gazetesinden) yazısında, Türk İnkılâp Tarihi'nin en önemli meselesinin çocuk meselesi olduğunu, onların meselesinin halledildiği gün, Türk tarihine ebediyet verildiği gün olacağını, kendisinin Çocuk Haftası dolayısıyla Türklüğün geleceğini okuduğunu, çocuklar hakkındaki konuların ve sorunların Türkiye için çok önemli olduğunu vurgulamıştır (Cumhuriyet, 1929, s. 1).

Çocuk Haftası ile aslında çocuklarda bulunan sorunların halka yaygınlaştırılarak duyurulması, benimsetilmesi ve bu suretle halkın çocuk sorunlarına sahip çıkması istenmişti. Bütün bu faaliyetlere rağmen arzu edilen seviyeye gelinememişti. 1929'da yapılan kutlamalar, *Himaye-i Etfal Cemiyeti* ve *Türk Ocağı* tarafından çok geniş bir katılımı ile icra edilmiş, müteakip yıllarda icra edilen anma etkinliklerine ve törenlere ancak birkaç resmî devlet kuruluşu katılmıştı. *Himaye-i Etfal Cemiyetinin* başkanlığını yapan Milletvekili (Kırklareli) Fuad Umay Bey bu nedenle seslerini ülke çapında duyurabilmeleri için 1932 tarihinde TBMM'ye bir yasa teklifi sunmuş, 20 ile 30 Nisan tarihleri arasında mektup, kartpostal ve telgraflara *Himaye-i Etfal Cemiyetinin Şefkat Pullarının* yapıştırılması hakkında yasa teklifi vermiştir. Bu yasa teklifi Meclis'in onayından geçerek 14 Nisan 1932'de kanun olarak yürürlüğe girmiştir (TBMM/Zabıt Ceridesi, 1932, s. 24-29).

TBMM'de Çocuk Bayramı hakkında çıkarılan kanun tasarısı şu şekilde yasalaşmıştır

“Çocuk Bayramı münasebeti ile Nisan'ın yirmisinden otuzuna kadar posta müraselatı (mektuplar) ile telgraflara şefkat pulu yapıştırılması hakkında kanun lahiyası; Madde 1: Posta ve telgraf ücretlerinden başkaca olarak çocuk bayramı münasebetiyle Nisanın 20'nci gününden 30'uncu günü akşamına kadar postanelere tevdi olunacak adı mektuplardan bir, taahhütlü ve kıymetli mektuplardan iki, telgraflardan üç kuruş ve kartlardan yirmi para şefkat ücreti alınır. Madde 2: Şefkat ücretleri için müraselat (mektuplar) üzerine yapıştırılacak pullar Himaye-i Etfal Cemiyetince tedarik ve PTT idaresine tevdi olunur. Sarf edilen bu pulların bedeli PTT idaresi tarafından bir ay zarfında cemiyetin merkezi umumisine tekiye edilir. Madde 3: Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 4: Bu kanunun ahkâmını icraya Dâhiliye vekili memurdur 7.4.1932” (TBMM/Zabıt Ceridesi, 1932, s. 24-29).

Kanunun uygulamaya konulmasından sonra da *Himaye-i Etfal Cemiyetinin* öncülüğünde resmi kuruluşlar, halk, okullar, diğer kamu kuruluşları, 23 ile 30 Nisan tarihleri arasında icra edilen çocuk haftasını kutlamaya ve bu haftanın içinde ve ilk günü olan bayram gününü de Millî Hâkimiyet Bayramı olarak kutlamayı ve anmayı sürdürmüşlerdir. Bu şekilde “Millî Hâkimiyet Bayramı” olarak resmen tanımlanan ve halk arasındaki ifadesiyle de Çocuk Bayramı olarak ifade edilen bayram, müşterek hazırlanan gösterilerle kutlanmaya devam etmiştir. Bu durum gereği, herhangi bir kanuni düzenlemeye gerek duyulmadan 23 Nisan tarihleri, uygulamada ve halk arasında yaygın ifadesiyle *Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı* hâline gelmişti. *Cemiyetin* çeşitli basın vasıtaları yoluyla duyurduğu ve ilan ettiği 23 Nisan

Çocuk Bayramı 1933'ten sonra icra edilen bayramlarda devlet töreni şeklinde kutlanmaya başlanmıştır (Akın, 1997, s. 93).

1933 yılı kutlamalarında 23 Nisan Çocuk Bayramında yapılan anma etkinlikleri, yeni bir anlayış ve yaklaşım ile çocukları istikbalde yüklenecekleri görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmelerine imkân sağlayacak, temel hazırlayacak bir program hâline dönüştürülmüştür. Bayram günü Atatürk, kendisini ziyarete gelen çocukları makamında karşılamış ve kabul etmiş, bulunduğu makamı çocuklara vererek onlarla sohbet etmiştir. Atatürk'ün çocuklara karşı olan bu davranışından sonra bu davranışı örnek alan diğer bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları, bu anlamlı günde çocuklara buldukları makamlarını vermek suretiyle onlarla aynı sohbeti yapmışlar, makam koltuklarını 23 Nisan 1933 gününden itibaren çocuklara devretmeye başlamışlardır. Böylece makam koltuklarının bu anma gününde çocuklara devri, âdet haline gelmeye başlamış, spor stadyumlarında, spor ve beden eğitimi gösteri ve hareketleri, 1933 tarihinden itibaren icra edilmeye başlanmıştır. 23 Nisan devlet ve milletin kaynaştığı müşterek bir bayram hâline gelmeye başlamış, halkın yoğun olarak stadyumlara gelmesi ve coşkun tezahüratları ile spor hareketleri gösterileri yapılmıştır. Yine, ilk defa Millî Maarif Vekilliği (Eğitim Bakanlığı) görevini yürüten Reşid Galip Bey tarafından yazılan ve bestelenen “Türk'üm-Doğruyum” yemini çocuklar tarafından okunmuş, bu yemin müteakip yıllarda okulların sabahları icra edilen bayrak ve açılış merasimlerinde söylenmeye başlanmıştır (Aslan, 1987, s. 48). Bu bayram, artık devlet ve milletin kaynaştığı ve birlikte icra ettikleri müşterek bayramları olmuş, kutlamalar müşterek yapılmıştır.

Saltanatın 1 Kasım 1922 tarihinde kaldırılmasına bağlı olarak bu günün anısına kutlanması ilan edilen 1 Kasım günleri “Millî Hâkimiyet Bayramı” olarak 1923 yılından itibaren kutlanmaya, 23 Nisan “Millî Bayramı” ise Gazi Meclisin birinci açılış yıldönümü, 23 Nisan 1921'den itibaren anma etkinlikleri ile kutlanmaya başlamıştır. Her iki bayramın yani “Millî Hâkimiyet Bayramı” ile “Millî Bayram” 1935 tarihinde tatil günleri ve bayramlarla ilgili kanun gereği hukuken birleştirilmiştir. Böylece halk arasında ve günlük kullanımda 23 Nisan Çocuk Bayramı olarak kullanılmasına rağmen 1935 tarihinde yapılan bu değişiklik ile resmî mevzuatta ve kayıtlarda, adına “23 Nisan Millî Hâkimiyet Bayramı” verilmiştir (TBMM Arşivi/Düster, 1935, s. 1171). 1935 yılının 27 Mayıs'ında yürürlüğe konan kanun gereği, resmi mevzuatta ve yazışmalarda 23 Nisan Bayramı sadece “*Millî Hâkimiyet Bayramı*” görülürken (TBMM Arşivi/Düster, 1935, s. 1171) söz konusu yasayla *Millî Hâkimiyet Bayramı* uygulamadan ve mevzuattan kaldırılmış. 23 Nisan'ın adı da “Millî Hâkimiyet Bayramı” konulmuştur. 23 Nisan'da Çocuk Bayramı kutlamalarının sürdürülmesine rağmen yasada ve mevzuatta *Çocuk Bayramı* terimi, henüz ilave edilmemişti. Resmî kayıtlarda iki bayramın ifadeleri henüz birleştirilmemiş dahi olsa Cemiyet, kamu kurum ve kuruluşları, okullar ve diğer kuruluşlar, uygulamada bugünü “*Millî Hâkimiyet Bayramı* ve *Çocuk Bayramı*” şeklinde birleştirerek anmaya devam etmişlerdir. Bu şekilde anılan ve kutlanılan bu özel gün, uygulamada ve halk arasındaki yaygın kullanımı ile “Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı” hâline gelmiştir.

1934 yılında Türk Dil Kurumunun öncülüğünde başlayan dilde sadeleşme hareketlerinden sonra “Himaye-i Etfal Cemiyetinin” adının ne olması gerektiği araştırılırken, Atatürk'ün de isteğiyle “Çocuk Esirgeme Kurumu” adı verilerek değiştirilmiş ve bu tarihten sonraki faaliyetlerine Çocuk Esirgeme Kurumu adı ile devam etmiştir (Sarıkaya, 2011, s. 1-2).

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının Uluslararası Hâle Gelmesi

Bütün milletler geleceğine önem vermek mecburiyetindedir. Bu anlayışın bir gereği olarak ilk uygulama, Milletlerarası Çocuklara Yardım Birliği tarafından 1924 yılında yayınlanmış, Uluslararası Çocuk Hakları Beynamesi'nin 26 Eylül 1924 tarihinde toplanan

üye ülkeler tarafından Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yapılan oylama ile kabul edilmesidir. Milletler Cemiyeti, I. Dünya Savaşı'nı müteakip kurulmuş ve bu cemiyetin "Uluslararası Çocuk Hakları Beyannamesi Cenevre Bildirisi" adı bulunan evrakının altında Mustafa Kemal'in 1928 yılında attığı imzası vardır. Bu konudaki ikinci uygulama, Birleşmiş Milletler Cemiyeti'nin 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 25-26'ncı maddeleridir. Bu tarihte çocuk sorunlarıyla ilgilenen Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği, bu iki maddenin açıkladığı ve gösterdiği doğrultuda yedi maddelik Çocuk Hakları Cenevre Bildirisini oluşturmuştur. Yedi maddelik bu belge 20 Ekim 1959 tarihinde 10 madde şeklinde düzenlenmiştir. Bu bildirimlerle aynı zamanda uluslararası seviyede çalışma yapan kuruluşlar da teşkil edilmiştir. "Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği", 11 Aralık 1946'da üye ülkelerin yer aldığı BM Genel Kurulu Kararı ile kurulan ve "Birleşmiş Milletler Uluslararası Acil Çocuk Yardımı Fonu (UNICEF)" manasını taşıyan kuruluşlar en önemlileri arasında bulunmaktadır (Akın, 1997, s. 94-95).

UNICEF'in (Hürriyet, 2017; UNICEF, 2017)⁵ Uluslararası Çocuk Yılı olarak 1979 yılını ilan etmesini müteakip Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) tarafından uygulamaya konarak bu bayram uluslararası düzeye çıkarılmıştır. Halen bu anma etkinliğine, yabancı ülkelere çok sayıda çocuklar kendi millî giysileriyle iştirak etmekte, çeşitli oyunlar ve gösteriler yapılmakta, okullarda gösteriler, törenler ve çeşitli etkinlikler icra edilmektedir. Atatürk'ün 1933 yılının 23 Nisan tarihinde kendi uygulamasıyla başlayan çocukları makama kabul etme ve onlara makamı devretme âdeti, halen çocukların kısa süreliğine devlet kurumlarının başındaki yetkililerin makamlarına geçmeleri şeklinde bir uygulama ile sürdürülmektedir (Aslan, 1982, s. 581). 1970'li yıllardan itibaren 23 Nisan Çocuk Bayramı tüm halkın coşku ile kutladığı, toplumun yediden yetmişe tüm kesimlerince benimsenen ve kutlanılan bir bayram hâline gelmiştir. TBMM'de yapılan törenlere çocukların da katılımı sağlanarak çocuklar Meclis'e davet edilmekte, tüm Meclis faaliyetleri ve kanunların nasıl yapıldığı hakkında onlara bilgi verilerek bayram, Meclis çatısı altında düzenlenen törenlerle kutlanmaktadır.

UNICEF tarafından dünya çocuk sorunlarına çözüm bulmak maksadıyla 1979 yılının *Uluslararası Çocuk Yılı* olarak ilan edilmesiyle birlikte bu günün *Dünya Çocuk Bayramı* olarak da anılması öngörülmüştür. Bu hususta Türkiye'de liderlik rolünü üstlenmek istemiş ve 17 Nisan 1978 tarihinde yetkili makamlarca her yıl büyük bir coşku ile kutlanan 23 Nisan Bayramının *Dünya Çocuk Bayramı* olması ve ilan edilmesi konusu Birleşmiş Milletlere teklif edilmiştir. Ancak Batı ülkeleri 02 Ekim tarihini, sosyalist ülkeler de 01 Haziran tarihini tercih ettiklerini öne sürmüşlerdir. Türkiye'nin çok haklı ve yerinde bir önerisi ile tüm dünya çocukları için 23 Nisan tarihinin bayram yapılmasını istediği bu teklif, Batı ve sosyalist ülkelerin kutlama tarihlerindeki itirazları ve bu tarihlerde başka programları olduğu gerekçeleri ile kabul görmemiştir. Türkiye bundan böyle de bu hususta mücadelesini sürdürmüş, 1979 yılından itibaren yapılan anma etkinlikleri uluslararası seviyeye çıkarılarak bunun uygulamaları da yapılmış, basın ve medya aracılığı ile bu bayram hakkında tüm dünya ülkelerinin farkındalığı sağlanmıştır (Aslan, 1982, s. 576-592).

Türkiye'nin konu hakkındaki istek ve talepleri "UNESCO Türkiye Millî Komitesi" başkanı tarafından Cenevre'de, 02 Temmuz 1979 tarihinde yapılan Uluslararası Eğitim Bürosu

⁵ UNICEF: 1946 yılında kurulan "Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu" (United Nations International Children's Emergency Fund) çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak ve çocukların kapasitelerini eksiksiz biçimde gerçekleştirmek için imkânlar sağlamak üzere görev yapmaktadır.

genel toplantısında yeniden gündeme getirilmiştir. Yine aynı şekilde Meclis Başkanlığı, 1979 yılının 21 Ağustos tarihinde Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla BM Genel Kuruluna önermiştir. Bu husus 1979 yılının kasım ayında Türkiye'nin oradaki Büyükelçisi aracılığı ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda da ifade edilmiştir. Böyle bir kararın kabul etme yolunda BM Genel Kurulu herhangi bir olumlu gayret ve çaba içinde olmamıştır. Buna rağmen Türkiye, Çocuk Bayramı kutlamalarında ilk dönem olduğu gibi bunu resmî bir karar olmaksızın, fiilen uygulayarak ve uluslararası seviyede bu bayramın adını duyurarak amacını kısmen de olsa gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Nihayet günümüze gelindiğinde bu tarih, Birleşmiş Milletler Örgütü ve uluslararası düzeyde resmen olmasa da dünya ülkelerinin çoğu tarafından *Uluslararası Çocuk Bayramı* olarak kabul görmüş bulunmaktadır (Akın, 1997, s. 95-96).

1975 yılından itibaren kutlamalara katılan TRT Kurumu, çocuklarla ilgili programlara önem vererek bu programları hafta boyunca yayınlamıştır. Mecliste 1978 yılının 23 Nisan tarihinde icra edilen törenlere üye sayısı kadar çocukların iştirak etmesi kabul edilmiştir. Her yıl ortalama 40 ülkenin çocuklarının iştirak ettiği anma etkinliklerine 1979 yılından günümüze kadar yaklaşık 120 ülke katılmıştır. UNICEF'in 1979 yılı *Uluslararası Çocuk Yılı* ilanından sonra bu bayram uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Ankara ilkokulları temsilcilerinin katılımları ile 23 Nisan 1979 tarihinde başlatılan Meclis'teki bu uygulama, ülkenin bütün vilayetlerinden katılan çocukların iştiraki ile 1980 yılında "Ulusal Çocuk Parlamentosu" oluşturularak gerçekleştirilmiştir (Aslan, 1982, s. 589). TRT tarafından bu tarihte törenlere komşu ve yabancı ülkelere anma etkinlikleri için çocuklar davet edilerek Çocuk Bayramı ilk defa uluslararası anlam ve seviyede kutlanmıştır. TRT'nin bu yöndeki faaliyetleri bugüne kadar daha da yaygınlaştırılarak ve artırılarak sürdürülmektedir.

1980 sonrası bayramın adının değişikliği bakımından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Resmî kayıtlarda 23 Nisan'ın adının *Millî Hâkimiyet Bayramı* olması, halkın arasında ise *Çocuk Bayramı* olarak anılması karışıklığa neden olduğundan bunların resmî kayıtlarda birleştirilmesi 1980'den sonra olmuştur. 1981'de yapılan kanuni değişiklikle o tarihe kadar büyük bir eksiklik giderilmiş ve 23 Nisan gün ve tarihinin adı 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı adıyla değiştirilmiştir (Resmî Gazete, 1981, sayı; 2429). Bu karar ile 23 Nisan resmî bir ada ve statüye kavuşturulmuştur (Akın, 1997, s. 93). Danışma Meclisi de 1982 yılının 23 Nisan tarihinde anma etkinlikleri için özel gündemle toplanmıştır.

TBMM ve TRT'nin 1985 yılının 23 Nisan tarihinde yapılan etkinliklerine otuz dört ülkeden dini, dili, rengi ve kültürü farklı çocuklar katılmıştır (Akın, 1997, s. 93). Ankara'da buluşan bu çocuklar hemen kaynaşmışlar, karşılıksız sevgi içinde kucaklaşmışlar, dünyanın çeşitli coğrafyalarından gelen bu çocuklar, bir bütün olmuşlardır. Tek bir sevgi kalbi oluşturup tüm dünya milletlerine saflığın, temizliğin, güzelliğin ve insanlık değerlerinin bir örneği olarak barışı simgelemişlerdir. Bu bayram, Türk çocuklarının 23 Nisan'ı dünya çocuklarına armağan ettiği, dostluk, kardeşlik ve sevginin paylaşıldığı bir gün olmuştur. Atatürk'ün himayelerinde ve desteğinde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın ortaya çıkmasında ve çocuk bayramı şeklinde idrak edilmesinde "*Himaye-i Etfal Cemiyeti*" (Çocuk Esirgeme Kurumu) ve onun uzun yıllar başkanlığını yapan Kırklareli Milletvekili Fuad Umay'ın da büyük gayret, öneri ve çabaları olmuştur (Akın, 1997, s. 93).

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun ve TBMM'nin önemli gayret ve çalışmaları ile *23 Nisan Çocuk Bayramı'nın* ileride tüm ülkeler tarafından kabul edilerek kutlanılacak bir çocuk bayramı olacağına hiç şüphe yoktur. TBMM'nin açıldığı günün birinci yılından itibaren kutlanmaya başlayan Çocuk Günü ve Çocuk Bayramı kutlamaları, tüm ülkede coşku ile anılmasına ve kutlanmasına rağmen medeniyetin beşiği denilen ve gelişmiş ülkelerde halen çocuklar için bir anma günü mevcut değildir. Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği, özellikle Avrupa ülkelerinde çocuk hakları konusunda yapılan çalışmaları takip ederek ve bu

konu hakkında gelişmeleri izleyerek, 1953 yılından itibaren üyesi bulunan bütün ülkelerin Çocuk Esirgeme Kuruluşlarına duyuruda bulunarak, her ülkenin hiç değilse yılın bir gününü “Çocuk Günü” olarak kabul etmelerini ve çocukların sorunlarına değinmelerini istemiştir (Aslan, 1982, s. 592-593).

1954 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda alınan bir kararla tüm ülkelerin kendileri için uygun bir günü, çocuk günü olarak belirlemelerini ve belirlenen bugünün uluslararası çocuk günü olarak kutlanmasını, her ülkenin belirlenen günü 1956 yılından itibaren anmalarını belirtmiştir. UNICEF o günden beri BM’ye üye ülke ve kuruluşlarına bu durumu teşvik edici bildiri ve yayınlar göndermektedir. UNICEF’in tüm gayretlerine rağmen Türkiye’de çok önemli millî bir bayram haline gelen ve çok çeşitli anma etkinlikleri ile anılan Çocuk Bayramı ve Çocuk Haftası adları altında kutlamalar hariç 1979 *Dünya Uluslararası Çocuk Yılına* kadar diğer ülkeler nezdinde bir gelişme kaydedilememiştir. Bu da Türkiye’de köklü bir âdet haline gelen, Atatürk’ün kendi ifadeleriyle "Bu bayramı çocuklara armağan edeceğim, gözüm arkada kalmayacak" dediği ve çok çeşitli etkinliklerle kutladığımız 23 Nisan günüdür (Akın, 1997, s. 95).

Sonuç

Yeni kurulan Türk devletinin ilk ve önemli millî bayramı olan “23 Nisan Millî Bayramı” 1921 yılında kabul edilen bir karar ile kutlanmaya başlamıştır. Daha sonra saltanatın kaldırılmasıyla kutlanmaya başlanan 1 Kasım Millî Hâkimiyet Bayramı ile birlikte anılmıştır. 1922 yılının 23 Nisan tarihinde Ankara’da icra edilen ilk Millî Hâkimiyet Bayramı anma etkinliklerinden başlayarak çocuklar ön saflarda yer almaya ve bulunmaya başlamışlardır. 23 Nisan’da “Himaye-i Etfal Cemiyetinin”, savaşlarda şehit, esir, kayıp ve çok çeşitli nedenlerle hayatını kaybedenlerin sahipsiz çocukları ile aynı zamanda öksüz ve yetim çocuklar için uygulamaları ve bu uygulamaların Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk tarafından himaye, teşvik ve desteklenmesiyle ortaya çıkan “Çocuk Günü” 1926’dan itibaren “Çocuk Bayramı” diye anılmış ve bu süreçte bayramın adının çocuk bayramı hâline gelmesinde Himaye-i Etfal Cemiyetinin katkıları büyük olmuştur.

Bayram, 1927 yılından itibaren Cemiyetin de teklifleri doğrultusunda, halk arasında yaygın olan *Çocuk Bayramı* ifadesi ile anılmış, 1929 yılında yapılan anma etkinliklerinin süresi bir haftaya çıkarılınca, *Çocuk Bayramı* ve *Çocuk Haftası* şekline dönüşmüştür. 1 Kasım ve 23 Nisan bayramlarının 1935 tarihinde birleştirilmesiyle adı *23 Nisan Millî Hâkimiyet Bayramı* olmuş, 1981 tarihinde yapılan düzenlemeyle de günümüzdeki *23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı* adını almıştır.

Dünyada çocuk bayramını kutlayan ilk ve tek devlet Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. İlk yıllarda Çocuk Bayramı kutlamalarında olduğu gibi Türkiye, tüm ülke çocuklarını 23 Nisan kutlamalarına davet etmekte, *Dünya Çocuk Bayramı* önerisini resmî bir karar olmaksızın, fiili bir uygulama ile bu bayramı tüm dünya ülkelerine yayma amacını gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Halen bu bayram, uygulamada ve sosyal hayatta Birleşmiş Milletler Örgütü ve uluslararası alanda resmî olarak ilan edilmese dahi tüm dünya ülkeleri tarafından Uluslararası Çocuk Bayramı olarak kabul edilmiş gibi görünmektedir.

Kaynakça

- Acun, F. (2010). *Atatürk ve Türk inkılap tarihi*. Ankara: Siyasal Kitabevi Yayını.
- Ağaoğlu, A. (1925, 23 Nisan). Fakir çocukları unutmayalım. *Hâkimiyet-i Millîye*. <https://www.nadirkitap.com/osmanlica-gazete-ottoman-newspaper-hakimiyet-i-milliyeye-23-nisan-1925-isyen-sahasinda-silvan-sahasinda-musademeler-lice-hani-civari-sitmalilar-m-dergi25916344.html> (Erişim Tarihi: 19.10.2022).

- Akın, V. (1990). Dr. Fuad Umay ve hayatı. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akın, V. (1997). 23 Nisan Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı'nın tarihçesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 91-96.
- Akşam. (1927, 22 Nisan). Yarın Hâkimiyet-i Millîye bayramıdır.
- Aslan, İ. (1987). Dünyanın ilk Çocuk Bayramı 23 Nisan ve Uluslararası çocuk yılı. *Bellekten*, XLVI(183), 567-594.
- CNN Türk. (2022, 23 Nisan). Atatürk'ün çocuklarla ilgili söylediği sözler. <https://www.cnnturk.com/yasam/ataturkun-cocuklarla-igili-soyledigi-sozler?page=1> (Erişim Tarihi: 27.10.2022)
- Çocuk Bayramı. (1927, Nisan). “Bugünün küçükleri yarının büyükleridir”. (1927, 30 Nisan). *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1 (7), 1.
- Çocuk Haftası. (1929, 24 Nisan). *Cumhuriyet*. <https://www.gastearsivi.com/gazete/cumhuriyet/1929-04-24/1> (Erişim Tarihi:19.10.2022).
- Dünya Bülteni. (2019). 23 Nisan nasıl çocuk bayramı oldu? www.dunyabulteni.net/haber/256991/23-nisan-nasilcocuk-bayrami-oldi (Erişim Tarihi: 14.10.2022)
- Himaye-i Etfal Cemiyeti. (1923, 23 Nisan). “Eriştiğimiz büyük bir bayram günü”. (1923, 23 Nisan). *Hâkimiyeti Millîye Gazetesi*, 4 (797), 1.
- Hürriyet. (2016, 23 Nisan). Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı böyle oldu. <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/ulusal-egemenlik-ve-cocuk-bayramini-google-boyle-kutladi-en-guzel-23-nisan-siirleri-40093143> (Erişim Tarihi:19.10.2022).
- Hürriyet. (2017, 12 Ekim). UNESCO nedir? UNESCO'nun açılımı nedir? <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/unesco-nedir-unescunun-acilimi-nedir-40608493> (Erişim Tarihi:19.10.2022)
- Kanun No: 112. (1921, 2 Nisan). *Resmi Gazete*, Sayı:13.
- Kanun No: 2429. (1981, 19 Mart). *Resmi Gazete*, Sayı: 17284.
- Kanun No: 2739. (1935, 01 Haziran). *Resmi Gazete*. Sayı: 5262.
- Kurt, Ö. (2016, 21 Nisan), “23 Nisan işte böyle ilan edildi”. *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23-nisan-iste-boyle-ilan-edildi-40092328> (Erişim Tarihi:20.10.2022)
- Nadi, Y. (1929, 23 Nisan). En büyük mesele. *Cumhuriyet*. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/99-yildir-bayram-90-yildir-hafta-olarak-kutlaniyor-1358353> (Erişim Tarihi:19.10.2022).
- Özçelik, M. (2011). 23 Nisan Bayramı'nın ortaya çıkışı ve 1922-1929 yılları arasında 23 Nisan kutlamaları. *Akademik Bakış Dergisi*, 5 (9), 265-284.
- Sarıkaya, M. (2011, 19 Kasım). Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti, Atatürk Ansiklopedisi, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu – Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı.
- TBMM Arşivi/Düster. (1921). Düster 3. Tertip. Cilt II.
- TBMM Arşivi/Düster. (1921). Düster 3. Tertip. Cilt II.
- TBMM Arşivi/Düster. (1935). Düster 3. Tertip, Cilt XVI.
- TBMM/ Zabıt Ceridesi, (1921, 23 Nisan). Zabıt Ceridesi, Devre:1, İçtima:2, C:XVTL (23 Nisan 1337).
- TBMM/Zabıt Ceridesi. (1921). D:IV, C:VTI.
- TBMM/Zabıt Ceridesi. (1932). Dönem: IV, Düster 3, İçtima:1, Cilt VII.
- Turhan, T. (2011, 1 Mayıs). Egemenlik günümüzde kayıtsız şartsız milletin mi? *Kıbrıs Gazetesi*.

<http://i-rep.emu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11129/1209/1/TurgutTurhanGazete21.pdf>,
40092328 (Erişim Tarihi:20.10.2022).

Umay, F. (1928). Gurbüz Türk Çocuğu Müsabakası. *Gurbüz Türk Çocuğu Dergisi*, 20-21.

Umay, F. (1950). *Seçmenlerimle başbaşa*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

UNICEF. (2017). 1979'un Uluslararası Çocuk Yılı İlanı. <https://www.unicefturk.org/?gclid>
(Erişim Tarihi:20.10.2022)